

Vihar Béla

Az Isten halála

Dr. F. D., a prédikátor emlékezetére, elh.: 1944

(Így kezdenéd el, ha még szólni tudnál,
így suttognád elfúló halk szavakkal.
Vagy lelkemben te kopogsz, te vagy itt már,
s mint pusztaságból támadt zord panaszdal,
a hangod kél, s átröppen éjjen, síron...
Csak mondd, csak mondd, figyellek... írom, írom...)

Mikor kinyílt a nehéz vagonajtó,
a fáradtságtól a porba leestem.
Mintha rámozgott volna minden jajszó...
de máris kicsiny fiamat kerestem,
kit kilenc napig eszelősen, sírva
tanítottam, hogy kúnjaink kibírja.

Fecske repült a kék eget basítva,
mint a reményiség: cikkant, tovarebbent...
A sún mellett meg mintha virág nyílna,
s csak egy volt ijesztő, az iszonyú csend,
ahogy felálltunk barsány parancsszóra:
a számkivetettek sorakozója.

Mi lesz velünk? – néztek rám tízen, százan,
kérőn, könnyörgőn, hiszen papjuk voltam.
Most pisztolyok csattogtak, és azt láttam,
egy ifjú asszonyt emelnek le boltan,
és ott mosolygott homlokán, mint fényjel,
a könnyű halál, drága kegyelmével.

Köröskörül már vasszoborként álltak
bóbéraink marcona fegyverekkel...
Ó, mint rebegtem tűzforró imámat,
könnyörgvén – hogy Isten, ne ereszd el
a két kezem, ha majd eme nagy órán
megmértem, és ott állok a próbán!

Sütött a nap, de bennem sűrű éj volt,
koromsötét, és könnyben úszott lelkem;
legyőzöm-e, mi körülvesz, a tébolyt,
nem rokadok-e össze majd hitemben,
és istenem felém int-e: rád vártam –
s veled leszek a poklok kapujában.

Mint a szomjas a hús forrás vizére,
kicsiny fiam arcára rátapadtam,
hogy csapjon le bár villám tüzes éle,
nincs oly erő, hogy tőle elszakadjam...
Haljak vele, mint véreontott bárány,
és selyemfürtje legyen a síri párnám.

Az életem utolsó búcsúperce
tekintete kéklő egén, mint csillag
hulljon alá, a semmiségbe veszve,
s ha elmúlna, benne, véle múljak.
Ezt éreztem, ez rázott meg, mint áram,
s már folyt a könnyem, miedőn láttam, láttam...

*

Rejtse el fiát!... – súgták eszelősen
innen-onnan is – csavarja köpenybe!...
S a menet élén, nem messze ott előttem,
a gyermekeket tépték el örökre
a karokból, a vonagló kezekből,
ágot az ágtól, szívet a szívektől.

Régholt anyja a sírban tán felébredt,
és fellegként felozált az ég urához,
kikönyörögte fiunkat, enyémet,
leborulván bétyszer szent lábához,
ki eltakarta két szemét, ne lásson,
mint füstölög haragja a világon.

Mély kút a kín... A szó csak buborék, hab,
jelzés a jaj örvénylő, hűs öléből...
a száj dadog és a nyelv únyre tapad...
hol lelnék szót, mely perzsél, pezseg, tép, öl?
Elmúlt a perc és köpenybe rejtetten,
sorsa elől a fiam megmentettem.

Megmentettem? – Vonszoltam szolgaságban!
Rettenet vette körül e kővárost.
Halál kering a dróthban, villanyáram,
hol vérebekként örködtek reánk most,
vázak ezrei jöttek, mint a holtak,
csak szemük mondta, hogy emberek voltak.

*

Mint alja gaz, ki erdő sűrűjében
gyermekre les, hogy bemocskolja testét:
ily merénylő volt a kor, melyben éltem,
így támadt rám a szenny, a becstelenség.
Kínjaimmal nem telt be, s újra, újra,
a számra tapadt tömpe, nyirkos ujjá.

Láttam férfit, aki nyers füvet rágott
saját szennyében. – Ki voltál? – kérdeztem.
– Tegnap nevem tudósok és királyok
koszorúzták meg, s most így kell elvesznem...
Egy harapást! – nyöszörgött, ajkát tépte,
majd fogát vájta elfonnyadt öklébe.

Láttam asszonyt, kopaszon ült egy dombon,
csak tákolt csont volt, lázrajzolta rémkép...
egykor tapsolta Párizs, Berlin, London,
költők és festők hirdették szépségét.
Most répalé csurgott végig a mellén,
és lyuk tátongott arca gödre helyén.

Így apadtam el én is köztük, vélek...
ha hívott házam, otthonom, az asztal,
a tiszta pohár, könyvek és emlékek –
elkergettem a hangjukat haraggal.
Már régi magam is álomnak véltem,
csak álomnak, hogy egykor másként éltem.

Ti elbogyott küszöbök és szekrények,
ti kedves székek, melyen ültünk régen,
elmerengtek-e rólunk, kik nem élnek,
kik ellobbantak, mint kanóc az éjben –
hogy viaskodtam szaggató sebekkel –
sugárpilléjű esték, rújzatok fel!

Akit udvarként körülvesz a bánat,
kítágul lelke, érzi, hallja sírni
a távol csillagát, rét bogarának
fájdalmait és a magány halk, síri,
szent énekét, mely égtől földig zendül,
a tört remények tengerén keresztül.

*

Így álltam itt és este, mint ősbálvány,
felkomorlott a gázkamra, kemence.
Hányan mentek be iszonyatos száján,
s falánk gyomra csak nyelte, nyelte, nyelte
népek sorát, ma őket, holnap engem,
a kínbalálra kiszemelt seregben.

S ki voltam egykor nyáj között a pásztor,
már megínogtam, mintha mélybe esnék...
Ősz atyáim istenét hívtam százszor...
ó, távozz tőlem, rontás, hitetlenség,
zászlóm az Úr, ki megmutatja jellel,
hogy van, velem lesz s az én gyermekemmel.

E gyermek élte lesz a bizonyosság –
vallottam akkor, rajongással, balgán –
hogy ő az Úr, az Igazság, az Ország,
s ha van – erőt vesz tomboló haragján,
így üzen majd a fiam életével,
hogy nem hiába hittem őt reménnyel.

Három napig bujtattuk valahányan
a Rügycskét, a kicsiny Megmaradatot,
összebújva a barakk homályában,
őrizői a halálos titoknak –
míg künn a kínzók vezényszava, lépte,
beleveszett az éji nagy sötétbe.

Ő volt nekünk, mindünknek, már a Gyermek,
ezrek helyett az Egyetlen, az Élő,
Dániel, kit az oroszlán nem mart meg,
a gyenge mécs, a gyertyaláng, a fénylő.
Úgy hittem, védi kivont éles karddal,
a szalmaágyon betvenezzer angyal.

Ki árulta el? – Sikítás álmában?
Egy köhbintés? Nesz, vagy a rettegésem
felüvöltött, vonító kürtté váltan,
s kikiáltotta kínom, szenvedésem?
Vagy társaim árultak el? – az ínség?...
Harmadnapon rántkörtök és elvitték.

Harmadnapon megragadták kis vállát,
mint farkasok a gödölyére törték.
Rejtekbélyét feldúlták, megtalálták,
lány gerlicét, az ébescsőrű ölyvet.
Tíz ujj kúszott kígyóként lány bajába,
és kígyulladt a Gyebenna parázsa.

*A fájdalom máglyáján intgy égtem:
mért hagytál el, mért vetted el, ha adtad!?
Ezerszer tisztább minden bűnöm, vétkem,
mint irgalmad, ki tőlem megtagadtad... –
ezt suttogtam... – Jöjj, Isten, sújts le, vágj ki...
Ó, Éli, Éli! Lama sabaktáni!*

*

*Sütött a nap, villant halk fecskeszárnyon
a hamvas ég, mint bibliai kendő.
Fiam kerestem, s a magasban – látom –
gomolygó füstöt tép, szaggat a szellő,
rőtta a kémény tollként füstbetűt,
mint titkos írást... Lobban, majd eltűnik...*

*Hamvasztanak... fojtó gáz... most ölték meg...
Hazudsz! – rivalltam annak, aki mondta,
de már ömlött a vad feketeéjének
óceáni, fénylő zúbatagja.
Szikrát okádva ontotta a kémény...
Ó az! – futott az alkonyi ég kékjén.*

*Vitte a hátán az iskolatáskát,
a mellébez szorítva ott a labda...
Szél tört elő... hová lett – szétcibálták,
beléveszett, eltűnt a gomolyagba,
és itt hagyott peremmel Jób módjára,
beletúrva arcom az út porába.*

*Jób lettem én, bakancsom szertemállott,
körmöm megnőtt... Ütöttek? – imbolyogtam,
rubám, mint hitem, testemről levásott,
csak egyre vágytam, elterülni holtan,
az öntudat kúnjától elszakadni,
a semmiéggel csontom betakarni.*

*Engem immár hiába keltegettek
melegsavú, testvéri, drága szóval,
nem szisszentem fel, hogyba rúgtak, vertek:
nagy perem volt az Örökkévalóval.
Most láttam csak, ki volt Ő, mikor nincsen,
s többé a hit nem szárnyam, sem bilincsem.*

*Búcsúztam tőle, e fantomi árnytól,
megköszöntem, hogy általa nem féltem,
megitatott a remény korsajából,
s megszipította minden szenvedésem:
sajtolt nekem a keserűből édest,
sejtjeimet elbódító szent mérget.*

*Búcsúztam tőle, kit fűmoccanásban,
csillagsugarban, betűk tengerében,
a temetők, nemzedékek sorában,
örökségként, hogy binni, látni véltem.
Ő intett nekem hegyek tetejéről,
s az alázottak ezüstlő könnyéből.*

*Búcsúztam tőle, ki mellém ült, ha sírtam,
mert velem sírt, ha apám rám kiáltott.
Ha fájt, ő fájt, megosztott a kínban,
kit, hogyba bívtam, jött és velem játszott,
nem parancsolt sem földön, sem egekben.
Ő vérezte fel lábát, ha elestem.*

*Ott gubbasztott – tudom már – a vagonban;
vizet kért ő is, mikor elepedtem,
és együtt mentünk, egymásra hajoltan,
a reánk törő, fojtó félelemben.
A bánatom láttam felírva arcán.
Nem óriás volt, sem hős, csak aggastyán.*

*Megbocsájtottam néki gyöngeségét...
Nem szólt, csak nézett – elhagyom? Elhagytam,
s oly ijesztő szabadság tört rám végképp,
ahogy nélküle magamra maradtam...
Majd fölkeltem, s könnyebben, mint az árnyék,
elindultam, akárha légben járnék.*

*Nem kötött már sem tilalom, sem törvény...
Elérkeztem a sűrű drótsövényhez,
melyben halál száguldott, forgó örvény,
s megálltam ott, mint aki már nem érez,
nincs gyökere, nincs magja, nincs reménye.
Kinyújtottam hát ujjaim feléje.*

*Világ pattant szét, bolygók feldörögtek,
egy kiáltás hasított végig rajtam,
s átöleltem, mint anyámat, a földet,
éjfekete csomóvá zsugorodtan,
majd halkabban, mint fonnyadt levél, pernye:
reám hullott az isten, tetememre.*

A vers először a költő *Szerellem születése* (Budapest, 1958) című kötetében jelent meg, s a keletkezése szerint 1956-ban íródott. Igaz történetet dolgoz fel – a költő lánya, Vihar Judit közlése –, a hős, minden bizonnyal az Auschwitzban elpusztult Friedmann Dénes újpesti főrabbi és nagyreményű tudósát.